

Lieve Nicht

Lieve Nicht

Veronica van Elsen

Schrijver: Veronica van Elsen
Coverontwerp: Brave New Books
Foto's: Roeland van Basten Batenburg
ISBN: 9789402182279

© Veronica van Elsen
www.veronicavanelsen.eu

21 Januari 1926

Lieve Amélia,

Er moet me iets van het hart waar ik me vreselijk voor schaam; het zal je schokken, maar ik moet dit met iemand delen en jij bent de enige die ik hiermee vertrouw: ik ben verliefd op Noud's broer. Het schaamrood vliegt me naar de kaken terwijl ik deze woorden uit mijn pen laat vloeien en schichtig kijk ik om me heen alsof, door mijn geheim aan het papier toe te vertrouwen, het ineens de wereld in geslingerd wordt. Toch moet ik het aan je kwijt.

Laat ik bij het begin beginnen: toen Noud en ik kennis aan elkaar kregen was er iets waar ik de vinger niet op kon leggen dat me aantrok in hem. Ik besepte toen al wel dat het geen hoogdravende liefde betrof, maar daar was ik ook helemaal niet naar op zoek. De laatste jaren echter is dit rustige liefdesvuurtje langzaam steeds verder gedoofd en al dat rest zijn wat gloeiende kooltjes der herinnering. Begrijp me niet verkeerd, Noud is me nog altijd zeer dierbaar, maar ik heb niet meer dezelfde gevoelens voor hem als weleer.

Noud heeft een jongere broer: Wim, ik heb hem pas vlak voor mijn huwelijk voor het eerst ontmoet. De directheid waarmee hij me toentertijd aankeek met zijn opvallende, bijna lichtgevend groene ogen bezorgde me toen al wat warmere gevoelens dan je eigenlijk voor een aanstaande zwager behoort te hebben, maar die heb ik op dat moment genegeerd. Ik hield immers van Noud en stond op het punt om met hem te trouwen. Wim verblijft inmiddels al zo'n vijftien jaar ver weg in West-Indië en heeft alleen om de vijf jaar een paar maanden

verlof, ik heb hem dus nauwelijks gezien in de ondertussen al weer tien jaren van mijn huwelijk.

Toen hij met verlof kwam rond ons vijfjarig huwelijk was er nog weinig aan de hand. Ik voelde me weliswaar uitgelaten over zijn komst maar dat kwam vooral omdat ik met Noud meeleeftde die dolgelukkig was om zijn broer eindelijk weer eens te zien. Tenminste dat heb ik mezelf toen wijsgemaakt. Daarbij werd ik in die tijd zó in beslag genomen door het moederschap - Cees en Evert waren nauwelijks twee - dat er weinig ruimte was om dieper over mijn gevoelens na te denken.

Afgelopen Kerst hebben we met de familie en wat goede vrienden bij ons gevierd, ook Wim was erbij, aangezien hij net was teruggekeerd voor verlof. Tijdens het diner werd ik me ineens bewust van zijn blik die op me rustte. Nietsvermoedend keek ik hem aan en kreeg vervolgens de schrik van mijn leven: er sprak een onmiskenbaar verlangen uit die onthutsende ogen van hem! Van de weeromstuit schoot mijn eigen lichaam volledig buiten mijn wil om in vuur en vlam, overgeleverd aan niet te stuiten verlangens die ik nooit eerder zo sterk had beleefd. Ik raakte er zo door van slag dat ik me ernstig verslikte. Tegen alle beleefdheidsregels in ben ik van tafel opgestaan en naar de badkamer gesneld.

Nadat ik weer een beetje op adem gekomen was bekeek ik mezelf in de spiegel en kreeg de tweede schrik te verwerken: het was alsof een andere vrouw me aankeek, Amélia. Er had zich een gloed in mijn gelaat vastgezet die ik niet meer onzichtbaar kon maken! Vertwijfeld vroeg ik me af hoe ik in Godsnaam iedereen weer onder ogen moest komen zonder dat ze iets zouden merken. Het liefst was ik naar de serrekamer gevlucht om in mijn schommelstoel rustig te bekomen van alle consternatie, maar dat was uiteraard niet mogelijk.

Na een poosje echter raakte ik geïrriteerd door mijn eigen aanstellerig gedrag. Ik heb mezelf zo goed mogelijk bij elkaar geraapt en ben met opgeheven hoofd terug gekeerd. Het rare is dat niemand iets leek te merken, men vroeg wel hoe het ging maar op mijn bevestiging dat alles weer in orde was pakte iedereen de draad van zijn gesprek weer op alsof er niets was gebeurd. Alleen Louise liet haar blik een tijdje peinzend op mij rusten, een zuster is immers wat moeilijker op een dwaalspoor te brengen. Al mijn vermogens tot zelfbeheersing aansprekend heb ik haar recht in de ogen gekeken en geruststellend toegeknikt, waarop ook zij het verder liet rusten. Langzaamaan kwam ik wat meer tot bedaren, maar Wim's blik heb ik verder vermeden die avond.

Inmiddels herken ik mezelf nauwelijks terug. Geheel tegen mijn nuchtere natuur in betrap ik me er telkens weer op dat mijn gedachten afdwalen naar Wim. Steeds opnieuw roep ik mezelf streng tot de orde, maar even later word ik wederom overspoeld door fantasieën die ik normaal gesproken afdoe als romantische nonsens, slechts geschikt voor aan kalverliefde lijdende jongedames met niets beters te doen in het leven dan zichzelf het hoofd op hol te laten brengen door een of ander manspersoon. Dat is toch niets voor mij?

Toch kan ik het niet laten om stiekem de uren te tellen tot ik Wim weer zal zien. Nooit eerder heb ik me door een man zo van de kaart laten brengen, maar het lijkt erop of ik alsnog op mijn zesendertigste in het web van een alles overrompelende verliefdheid verstrikt ben geraakt. Ik besef heel goed dat ik onmiddellijk zou moeten stoppen met deze heilloze dagdromerij die me ook nog eens flink hindert in mijn dagelijkse bezigheden, maar het lukt me niet, Amélia. Telkens als ik Wim zie dan springt mijn hart en schoot op met een heftigheid die ik niet kan ontkennen en daarbij mag ik van

geluk spreken dat hij me niet meer zo aangekeken heeft als met Kerst, want dan zou ik echt niet voor mezelf in durven staan. Vergeef me alsjeblieft voor de last die ik met dit geheim op je schouders leg, maar ik heb een vertrouweling als jij hard nodig in deze tijden, lieve nicht.

27 Februari 1926

Ruim een maand na mijn vorige brief heb ik nog altijd geen vat kunnen krijgen op mijn gevoelens, Amélia. Elke dag bid ik vurig om verlost te mogen worden van deze zondige liefde voor mijn zwager. De laatste dagen begon ik van wanhoop zelfs uit te zien naar het einde van Wim's verlof, zodat ik hem jarenlang niet meer onder ogen zou hoeven te komen. Ik troostte me met de gedachte dat ik mezelf na een poosje wijs zou kunnen maken dat het een tijdelijke bevlieging was geweest, waar ik hoogstens wat weemoedig, glimlachend op terug zou kunnen kijken. Het lot heeft echter anders beslist.

Gisteren hielden wij een avondje voor wat vrienden waar ook Wim bij aanwezig was. Ik had al moeite genoeg om mijn hoofd erbij te houden en me niet te veel aan te trekken van zijn aanwezigheid, maar tijdens het diner kwam Noud met een mededeling die de grond volledig onder mijn voeten wegmaaide. Na de soep stond hij op en begon met een twinkeling in zijn ogen geanimeerd te spreken. Hij vertelde eerst in algemene zin iets over de Nederlandse Handel-Maatschappij en over zijn eigen werk voor de 'Mij', zoals deze kortweg door ingewijden wordt genoemd. Daarna haalde hij aan dat Wim al sinds lang ver weg verblijft voor diezelfde Mij en stond stil bij het feit dat hij zijn enige broer heel erg mist tijdens de lange jaren tussen de verloven in. Inmiddels stralend van blijdschap kwam hij uit bij zijn eigenlijke nieuwtje: Wim zal niet meer terug keren naar de West, aangezien hij per direct is overgeplaatst naar hier.

Het heeft niet veel gescheeld of ik had me opnieuw flink verslikt! Duizenden gedachten schoten tegelijk door mijn

hoofd, vergezeld van vele gevoelens waarvan er één toch wel overheerste: paniek. Verschrikt keek ik Wim aan. Slechts één moment troffen onze blikken elkaar zonder reserves, maar in dat ene ogenblik leek de tijd voor even stil te staan en zeiden we meer tegen elkaar dan we in een heel leven met woorden zouden kunnen doen. Het bloed steeg me naar de wangen. Mijn reactie in zijn argeloosheid verkeerd uitleggend zei Noud: 'kijk eens wat een vreugde je terugkeer teweegbrengt bij Sophia, lieve broer, ze is net als ik helemaal aangedaan van blijdschap!'

Met grote moeite heb ik me door de rest van de avond heen kunnen worstelen. Toen alle gasten, behalve Wim, tenslotte vertrokken waren kon ik me eindelijk met goed fatsoen terugtrekken onder het voorwendsel van wat hoofdpijn. Ik heb de broers alleen gelaten en ben naar mijn geliefde serrekamer gegaan waar ik, ondanks de winterkou, de tuindeuren wijd open heb gezet. Zittend in mijn schommelstoel met een deken om me heen heb ik geprobeerd mijn gedachten en gevoelens wat te ordenen en voor de zoveelste maal heb ik Onze Lieve Heer aangeropen om mij de nodige kracht en wijsheid te verlenen. Uiteindelijk moet ik zo ingedommeld zijn, want uren later heeft Noud me slapend in mijn stoel aangetroffen in een ondertussen ijskoude serre. Gelukkig was hij nog zo vol van zijn eigen nieuws dat hij er niets vreemds achter heeft gezocht.

Eenmaal goed en wel in bed gaf hij een verklaring voor Wim's onverwachte besluit: het leven in de West ver weg van familie en vrienden begon hem met zijn ruim veertig jaar steeds meer tegen te staan, had hij Noud vandaag tijdens hun gezamenlijke lunch op de sociëteit toevertrouwd. Noud had hem toen gewezen op een binnenkort vrijkomende betrekking hier bij de Mij waar hij met zijn buitenlandervaring geknipt voor zou zijn. Wim heeft meteen stappen ondernomen en een paar uur later was alles al beklonken, zo bleef Noud maar vrolijk door kwetteren. Pas vroeg in de ochtend was hij uitverteld, waarna

hij als een blij kind met een grote glimlach op zijn gezicht is ingeslapen. Zelf heb ik de rest van de nacht met open ogen naar het plafond liggen staren.

Inmiddels is het de volgende avond en mijn gedachten draaien nog steeds in kringetjes rond. Ik weet echt niet of het me gaat lukken om deze liefde uit mijn hoofd, hart en schoot te bannen wanneer ik regelmatig met Wim's aanwezigheid geconfronteerd zal worden, want hem ontlopen is uiteraard niet mogelijk. Toch voel ik stiekem ook vreugde over dat moment gisteravond waarin Wim en ik elkaar aankeken, het was als een onuitgesproken liefdesverklaring die mij diep heeft geraakt. Een bevestiging dat ik me afgelopen Kerst niet zomaar iets heb ingebeeld. Tegelijkertijd weet ik dat we nooit toe mogen geven aan onze gevoelens. De consequenties zouden simpelweg onacceptabel zijn, alleen al vanwege het feit dat ik Noud nimmer op zo'n manier pijn zou willen doen. Dat verdient hij niet, want hij blijft een prima echtgenoot en een liefhebbende vader.

Het is maar goed dat mijn dagen drukbezet zijn met ons gezin en mijn werkzaamheden voor de Stichting. Toch zal ik een groot beroep moeten doen op mijn aangeboren zin voor discipline om langzaam maar zeker deze onmogelijke liefde te beteugelen en mijn bestaan weer in eigen handen te nemen. Daar moet ik toch toe in staat zijn, lieve nicht?!

5 April 1926

Eigenlijk hoor ik op dit moment de notulen van de laatste kerkbestuursvergadering uit te werken, maar voordat ik me daartoe kan zetten, moet ik eerst nog iets aan je kwijt, Amélia. Laatst kwam Wim onaangekondigd met Noud mee naar huis. Mijn hart sloeg gewoon op hol toen ik zo onverwacht zijn stem hoorde in de hal. Binnengekomen stapte hij op me af, pakte mijn hand en drukte er een hoffelijke kus op die me een siddering door heel het lijf bezorgde. 'Het is een genoegen om je te zien, lieve schoonzuster', zei hij terwijl hij mijn hand weer losliet maar me net iets te nadrukkelijk bleef aankijken. Voor Noud die de blik in zijn ogen er niet bij kon zien, zullen deze woorden als een onschuldige begroeting geklonken hebben, maar ik kreeg er spontaan knikkende knieën van. Ik moest steun zoeken aan het dressoir waar ik toevallig vlakbij stond, anders was ik ter plekke door mijn benen gezakt.

Gelukkig kwamen Cees en Evert op dat moment uitgelaten de kamer binnenstormen en sprongen Wim op zijn nek voor een partijtje wild ravotten, zodat de aandacht van mij werd afgeleid. Noud stond al die tijd grinnikend op de achtergrond te kijken, zich van geen kwaad bewust. Ondanks mijn ontredde realiseerde ik me ineens hoe lang het geleden is dat hij zelf zo met de jongens heeft gestoeid. Tot ongeveer een jaar terug speelde hij bijna dagelijks zo wild met hen dat ik weleens vreesde voor hun gezondheid.

Slechts met haast bovenmenselijke wilsinspanning lukte het om me enigszins te herpakken en mijn rol als vrouw des huizes naar behoren te spelen. Uiteindelijk is het een genoeglijke familie-avond geworden, maar het kostte me veel moeite om

onbekommerd mee te doen. Toen de jongens eenmaal goed en wel in bed lagen heb ik me met een smoes verontschuldigd. Eenmaal in bed voelde ik nog altijd Wim's lippen naschroeien op mijn hand. Ik kom er eerlijk voor uit, ik heb de verleiding niet kunnen weerstaan om met mijn eigen lippen een kus op dezelfde plek te drukken, waar ik natuurlijk meteen spijt van had en toch ook weer niet...

Toen Noud een uurtje later in bed stapte vleide hij zich verwachtingsvol tegen me aan en vroeg met flemmerige stem of ik al sliep. Ik was nog klaarwakker maar toch hield ik me slapende, waarop hij zich zuchtend heeft omgedraaid en ook is gaan slapen. Trouw aan zijn zachtaardig karakter is hij altijd voorzichtig met me geweest en heeft me nooit gedwongen om tegen mijn zin de huwelijkse plichten te vervullen. Ik ben hem daar erg dankbaar voor en de laatste tijd komt het me ook nog eens goed van pas. Het klinkt raar, maar ik ervaar het bijna als onbetamelijk om me naar zijn wensen te voegen sinds ik liefde opgevat heb voor zijn broer. Ik weet hoe verkeerd dit is, maar ik kan er niets aan doen.

Gisteravond echter toen ik hem opnieuw met een smoes afwees vroeg hij me: 'Wat scheelt er toch aan, mijn liefste? Ik kan me niet aan de indruk onttrekken dat je de laatste tijd wel erg weinig van me kunt hebben, zeg me alsjeblieft: wat zit je dwars, Sophia?' 'Ik heb gewoon wat last van voorjaarsmoeheid', heb ik geantwoord. Om hem verder gerust te stellen heb ik daarna toegegeven. Aanvankelijk kon ik me slechts met grote wilsinspanning op hem richten zonder aan Wim te denken, maar gaandeweg raakte ik toch vertederd door zijn duidelijk genoegen en beleefde ik er zelf ook wel wat plezier aan. Voor even bracht het ons weer nader tot elkaar.

27 Juli 1926

Het lukt me steeds beter om alle gedachten aan Wim uit mijn hoofd te zetten en zijn aanwezigheid te verdragen zonder al te veel van slag te raken, lieve nicht. Ik slaap gelukkig ook weer beter en lig nog maar zelden wakker door gepieker over hem. Je zou verwachten dat ik me onderhand dan weer aardig mijn oude actieve zelf had moeten voelen, maar toch was ik vaak al bij het ontwaken uitgeput. Daarbij waren mijn darmen ook wat van slag. Uiteindelijk heb ik van de week mede op aandringen van Noud dokter de Grave bezocht. Hij had al gauw de oorzaak achterhaald: er blijkt een kind op komst!

Ik wist niet wat ik hoorde. De jongens zijn immers al weer bijna acht en al die tijd ben ik niet opnieuw zwanger geraakt. Dokter de Grave noemde het een waar Godswonder gezien mijn onregelmatige maandstonden. Achteraf snap ik niet goed dat ik in het rommelen van mijn buik niet de bewegingen van een groeiend kind heb herkend. Ook het feit dat mijn onderkleding wat strakker was gaan zitten heeft geen lichtje doen branden. De enige verklaring die ik kan bedenken is dat ik te veel in beslag werd genomen door mijn verliefdheid op Wim om de subtiele signalen van mijn lichaam op te merken, wat natuurlijk een zeer kwalijke zaak is.

Ik vind het vreselijk om toe te geven maar ik kan me niet verheugen over Noud's kind in mijn schoot terwijl mijn hart uitgaat naar zijn broer. Daar komt nog eens bij dat, hoe blij ik ook ben met mijn jongens, ik niet zit te wachten op nog meer kinderen. Ik weet dat dit recht indruist tegen de lijn van de Katholieke Kerk en neigt naar zonde. Louise beklaagt me al jaren dat Onze Lieve Heer mij tot nu toe alleen een tweeling

heeft geschonken in plaats van net zo'n omvangrijke kinderschare als zijzelf, maar ik was Hem stiekem juist dankbaar. Nu echter heeft Hij in zijn oneindige wijsheid helaas anders beslist. Er zit niets anders op dan Hem knarsetandend dankbaar te zijn voor mijn zogeheten 'gezegende toestand'.

Toch zie ik ook wel voordelen want voorlopig hoef ik geen toenadering van Noud meer te verwachten. Hij is in ieder geval heel blij met de aanstaande gezinsuitbreiding en hoopt weer op een jongen, aangezien hij volgens eigen zeggen niets op heeft met 'koketterend vrouwvolk'. 'Jij bent gelukkig anders', zegt hij weleens, 'jij hebt meer het optreden van een man, iets waar ik je zeer om bewonder'. Feit is dat ik me altijd geërgerd heb aan het gegiechel van jonge meisjes en de aandachtstrekkerij van veel vrouwen, hoewel ik door de recente gebeurtenissen moet toegeven toch wat meer op mijn frivole vrouwelijke soortgenoten te lijken dan me lief is.

De afgelopen tijd heb ik Wim weinig gezien, volgens Noud heeft hij het razend druk met zich in te werken op zijn nieuwe functie. Na het werk schijnt hij vaak een hele tas paperassen mee naar de sociëteit te nemen om daar nog een paar uur verder te werken en heeft dus nauwelijks tijd voor familiebezoek. Het heeft me een welkome adempauze gegeven, toch ben ik diep in mijn hart ook wat teleurgesteld dat hij geen moeite doet om vaker langs te komen. Een volkomen verkeerde gedachte, besef ik. Je ziet, ik heb nog een lange weg te gaan.

Wanneer ik hem zie gedraagt hij zich tegenover mij niet anders dan je van een zwager zou mogen verwachten. Er is sinds die roemruchte handkus niets onbetamelijks meer voorgevallen tussen ons. Toch meen ik altijd een flits van iets meer in zijn ogen te zien wanneer onze blikken elkaar onverwacht kruisen. Het geeft me telkens weer een steek in het hart, maar ik krijg er gelukkig geen knikkende knieën meer van.

De broers zien elkaar wel veel, elke werkdag lunchen ze samen op de sociëteit en Noud gaat 's avonds vaak ook nog even naar daar 'om Wim bij te staan met de papierberg', zoals hij het noemt. Toen Wim nog in de West verbleef lunchte Noud ook regelmatig op de sociëteit, maar verder kwam hij er weinig. 'Ik geef er de voorkeur aan om de avonden in huiselijke kring door te brengen of samen uit te gaan in plaats van in mijn eentje tussen de andere mannen op de sociëteit te zitten', heeft hij in het begin van ons huwelijk ooit gezegd en daar hield hij zich tot voor kort altijd aan. Tegenwoordig echter krijg ik de indruk dat hij Wim soms als een welkom excuus gebruikt om het huis 's avonds te ontvluchten. Door alle gebeurtenissen van het laatste half jaar zijn we wat langs elkaar heen gaan leven, vrees ik. Ons sociale leven staat ook op een laag pitje, vrienden en kennissen hebben we weinig gezien de afgelopen tijd en het laatste concertbezoek is al meer dan twee maanden geleden.

Eigenlijk komt het me wel zo goed uit om veel avonden voor mezelf te hebben, want de genoeglijk in mijn eigen gezelschap doorgebrachte uurtjes werken kalmerend op mijn geplaagd gemoed. Daar komt nog bij dat de zwangerschap helaas niet zo soepel verloopt, ik kan de rust 's avonds dus goed gebruiken. Zodra de jongens in bed liggen ga ik eerst een poosje pianospelen en daarna trek ik me terug in mijn serrekamer. Soms doe ik nog wat werk voor de Stichting, maar meestal zit ik in mijn schommelstoel wat te lezen of een beetje voor me uit te mijmeren met een handwerkje. Rond halftien kuier ik vaak nog eventjes door de tuin, waarna ik lekker vroeg naar bed ga en meestal slaap ik zo vast tegen de tijd dat Noud in bed stapt, dat ik er niets van merk.

29 September 1926

Gisteravond was Wim voor het eerst sinds tijden weer eens hier. Het was fijn om hem te zien, maar toch kon ik me niet aan de indruk onttrekken dat hij zich wat formeler dan anders gedroeg tegenover mij. Misschien komt het door mijn inmiddels overduidelijk zichtbare zwangerschap? Deze maakt immers onontkoombaar duidelijk dat ik aan een andere man toebehoor, zijn eigen broer nog wel. Ik weet dat het beter is zo, maar toch werd ik er wat triest van.

Tijdens de koffie raakten Noud en Wim druk aan de praat over het werk en na een tijdje gingen ze zo in elkaar op dat ze me glad vergeten waren. Ik heb van de gelegenheid gebruik gemaakt om Wim eens uitgebreid te observeren. Het meest opvallende aan hem is toch wel zijn ogen, niet alleen door hun aparte kleur maar ook door de blik. De heldere felheid in combinatie met een niet mis te verstane levenskracht die uit zijn ogen spreekt zorgen voor een bijna onthutsend effect dat geen mens onberoerd kan laten. Heel anders dan bij Noud die meer de blik heeft van een trouwe hond met zijn vriendelijke bruine ogen. Wim is een stuk groter dan Noud en breder in de schouders, hij boezemt van nature ontzag in met zijn imposante verschijning en doordringende oogopslag.

Al gauw echter werden mijn verstolen mijmeringen ruw onderbroken door de baby die wild begon te bewegen. Iets wat het steeds vaker en krachtiger doet. Het klinkt misschien raar maar soms denk ik weleens dat dit kind mijn afwijzing voelt en me er woedend voor wil schoppen en slaan. Het houdt me geregeld uit de slaap met zijn heftige bewegingen waar ik meer last van heb dan van Cees en Evert samen toentertijd. Ik ben

opgestaan en heb me onder het mompelen van een vaag excuus teruggetrokken, maar ik had me de moeite kunnen besparen want ze merkten nauwelijks dat ik de kamer uitging. Eenmaal in bed kreeg ik een bijna hysterische huilbui, ik kan me niet heugen dat ik ooit zo geweest heb, lieve nicht. Ik weet, het is niets voor mij om me zo te laten gaan, maar deze dagen nemen mijn emoties wel vaker een loopje met me. Uiteindelijk ben ik van pure uitputting in een diepe slaap gevallen en voor het eerst sinds weken heb ik weer eens van een ongestoorde nachtrust kunnen genieten.

Ondanks de moeilijkheden van deze zwangerschap blijf ik mijn stichtingswerk zo veel mogelijk doen. Het belang ervan is de laatste jaren alleen maar toegenomen en het geeft afleiding van mijn eigen sores. Onze parochie bestaat van oudsher uit een gemengde gemeenschap met naast welgestelden veel arbeidersgezinnen. De rijken binnen de parochie dragen over het algemeen gul hun steentje bij voor de armen maar helaas is dit tegenwoordig niet meer toereikend om de broodnodige bijstand te verlenen die een groeiende groep van deze arbeiders nodig heeft. Al een tijd ben ik druk bezig met het aanschrijven van allerlei instanties en ondernemingen om fondsen te werven of op een andere manier medewerking te verkrijgen. Eén van de zaken die hier uit voort zijn gekomen is een nauwe samenwerking met de GG&GD, zij verzorgen sinds kort in het parochiehuis begeleidingsbijeenkomsten voor zwangere arbeidersvrouwen en inloopsprekken voor hun jonge kinderen. Iets waar ik erg trots op ben.

Met de jongens gaat het gelukkig goed, ze beginnen al echt groot te worden zoals laatst overduidelijk bleek. Het was me al een poosje opgevallen dat ze geregeld hun blik op mijn steeds dikker wordende buik lieten rusten waarna ze elkaar veelbetekenend aankeken, maar ze zeiden niets. Ik heb ook mijn mond gehouden tot Evert - aangemoedigd door Cees die

zich een beetje gegeneerd half achter hem verschool - me laatst op de man af vroeg of ik misschien een baby in mijn buik had. Ik wist niet wat ik hoorde, maar ik heb hen eerlijk geantwoord dat dit inderdaad het geval is. 'Wanneer komt de baby, moeder?', vroeg Cees toen, 'ergens rond de jaarwisseling', zei ik. Ze bleven samen nog een poosje naar mijn buik kijken maar gelukkig belde er toen juist een speelkameraadje aan de deur waardoor ik verlost werd van nog meer lastige vragen.

Die avond heb ik het hele voorval aan Noud verteld en hem verzocht om eens bij de jongens te polsen waar ze hun wijsheid vandaan hebben. Ik heb meteen geopperd dat het misschien tijd werd om hen iets meer te vertellen. Eerst deed hij wat onwillig, maar ik heb hem ervan kunnen overtuigen dat ik dit toch echt een taak voor hun vader vond.

Een paar dagen later heeft hij een gesprek met Cees en Evert gehad, het bleek dat een schoolvriendje hen wereldwijs heeft gemaakt maar de precieze details had deze hen niet kunnen vertellen, begreep Noud toen hij doorvroeg. Voor de volledigheid heeft hij hen toen het hele gebeuren uitgelegd en hen daarbij meteen zo goed mogelijk geprobeerd voor te bereiden op hun rol als grote broers straks, vertelde hij naderhand. Na het gesprek met hun vader zijn ze meteen naar me toe gekomen en hebben me met aandoenlijke ernst verzekerd dat ze straks best willen helpen bij het verzorgen van de baby. Ik was echt vertederd. Toch heeft het me ook aan het denken gezet, want ik weet zeker dat Noud en ik er vroeger smakelijk om hadden gelachen en ons veel meer 'samen' hadden gevoeld wanneer de jongens met iets dergelijks zouden zijn gekomen. Nu stonden we toch vooral tegenover elkaar.

24 November 1926

Onlangs heeft Noud voorgesteld om tijdelijk aparte slaapkamers te betrekken. Hij kwam niet genoeg aan zijn rust toe, zei hij, vanwege mijn voortdurend gewoel in bed en mijn nachtelijke wandelingetjes door de slaapkamer. Ik snap hem wel, Amélia, want hoe stil ik ook probeerde te doen, hij werd steeds wakker van mijn ge-ijsbeer door de kamer en had dan grote moeite om weer in slaap te komen. Het had de laatste weken duidelijk invloed op zijn anders altijd goede humeur.

Noud stelde voor om zelf een andere kamer te betrekken, maar ik heb hem gezegd dat ik zelf in de serrekamer ging slapen. Mijn bureau en schommelstoel staan daar niet voor niets, ik vind het de prettigste plek van het huis en bovendien kan ik vanuit de serre dag en nacht de tuin inlopen voor een wandelingetje zonder iemand te storen. Door het milde herfstweer staan veel planten nog weelderig in bloei en geven vooral in de vroege avond heerlijke geuren af. Kobus maakt er op mijn verzoek prachtige boeketten van. Eigenlijk zou hij allang begonnen moeten zijn met snoeien, maar ik heb hem opgedragen dit nog even uit te stellen.

Aparte slaapkamers lijkt misschien in de gegeven omstandigheden nog niet zo gek, maar het heeft een keerzijde waar ik me steeds meer bewust van word. De gebeurtenissen rond het gezamenlijk naar bed gaan zijn vaak toch momenten waarop al gauw een wat vertrouwelijker sfeer ontstaat tussen echtelieden en nu dit vanzelfsprekend samenzijn is weggefallen blijkt het nog veel moeilijker om voeling met elkaar te houden. Ik merk het vooral tijdens de schaarse avonden samen, dan zit Noud vaak een beetje voor zich uit te

staren zonder moeite te doen om een conversatie op gang te houden. Soms kijkt hij zelfs verbaasd op wanneer ik hem aanspreek, alsof hij mijn aanwezigheid in het geheel vergeten was. Vroeger spraken wij uiteraard ook niet voortdurend, maar toen waren het prettige stiltes die natuurlijk aanvoelden, in tegenstelling tot deze toch vaak wat beladen stiltes.

Het maakt me een beetje bedroefd, nog niet zo lang geleden konden we fijne gesprekken met elkaar voeren over van alles en nog wat. Noud had echt belangstelling voor mijn bezigheden en stelde mijn mening over allerlei zaken zeer op prijs. Samen muziek maken doen we ook veel minder. Hij is al jaren een gewaardeerd lid van het kerkkoor en zingt bij speciale missen geregeld solopartijen. Vroeger begeleidde ik hem vaak op de piano als hij thuis hiervoor studeerde, maar tegenwoordig oefent hij liever zonder mijn hulp. Voor de jongens heeft hij ook minder belangstelling. Hij had de prettige gewoonte om hen aan het ontbijt uitgebreid te bevragen over hun nachtrust en belangstellend te informeren naar de komende dag, voor ons allen een fijne manier om de dag gezamenlijk te beginnen. Tegenwoordig echter zit hij meestal zwijgend voor zich uit te eten, alsof hij nog niet goed wakker is en ook bij het diner zit hij er vaak wat lusteloos bij. Cees en Evert lijken zich er gelukkig weinig van aan te trekken, ze beginnen gewoon uit zichzelf enthousiast te vertellen.

Met hen gaat het heel goed, inmiddels zitten ze alweer in de tweede klas. Bij de eerste schooldag waren ze er heel anders aan toe dan vorig jaar, toen ik twee zeer timide knapen aan de zorgen van de schooljuffrouw moest toevertrouwen. Dit keer was er geen sprake van dat ik hen zou brengen. 'U gaat toch niet méé naar school, moeder?', zei Cees verschrikt toen ik aanstalten maakte om met hen mee te gaan. 'Wij zijn geen baby's meer hoor, we kunnen best zelf gaan', viel Evert hem bij.

Ik voelde me tegelijkertijd trots en een beetje weemoedig, kinderen worden zo snel groot, lieve nicht.

In de grote vakantie hebben de jongens zelfs een paar weken zonder mij bij Louise gelogeerd in haar buitenverblijf aan zee. Het is er de hele zomer een komen en gaan van familieleden en vriendjes van haar vele kinderen. Iets waar zij enorm van geniet, ze is dol op die drukte om zich heen. Tot vorig jaar ging ik er altijd samen met de jongens een weekje naartoe, maar in mijn toestand moest ik er niet aan denken om me in zo'n druk huishouden te begeven.

Louise begreep dit gelukkig en heeft spontaan aangeboden om Cees en Evert alleen te laten komen. Om mij te ontlasten stelde ze zelfs voor dat ze wat langer zouden blijven. Mijn jongens hebben ongeveer dezelfde leeftijd als Louise's jongste zonen Karel en Pieter-Jan en de neven kunnen het onderling zeer goed vinden met elkaar. Door het aanhoudend warme zomerweer hebben ze elke dag uren in zee kunnen zwemmen, schreven mijn jongens me trots in een enthousiast relaas vol aandoenlijke spelfouten. Ik geef eerlijk toe dat ik een traantje van ontroering moest wegpinken bij het lezen van hun brief. Ondanks de weldadige rust zonder hen kon ik niet wachten tot ze thuiskwamen en ik ze weer in mijn armen kon sluiten.

De alsmaar toenemende ongemakken van deze zwangerschap hebben er inmiddels voor gezorgd dat ik al een poosje de deur niet meer uit ga. Mijn buik is zo omvangrijk dat ik me soms bezorgd afvraag of er weer een tweeling op komst is, maar dokter de Grave zegt van niet. Ook Louise houdt het op één kind, dat concludeerde ze tenminste vorige week nadat ze mijn buik met veel kennis van zaken uitgebreid had bevoeld en bekeken. Ik voelde me wat ongemakkelijk bij haar aanraking, maar ze is zó blij voor mij dat ik eindelijk opnieuw zwanger

ben en ze bedoelt het zó goed dat ik mijn zuster haar gang maar heb laten gaan.

Meneer Pastoor komt eens in de week om samen te bidden en mij de communie te geven aangezien ik ook niet meer naar de kerk ga. Ik word licht in mijn hoofd als ik te lang achtereen stil moet zitten en om nou tijdens de mis in het zicht van iedereen op en neer door het gangpad te gaan kuieren, daar begin ik toch maar niet aan, stel je voor!

Meneer Pastoor is een heel vriendelijk mens met wijze, milde denkbeelden en een bijzonder groot inzicht in de menselijke natuur. Echt een goede zielenherder die de gave van compassie als geen ander bezit. Ik vermoed dat hij best doorheeft dat me meer dwars zit dan de ongemakken van mijn 'gezegende toestand'. Tijdens een stilte in een van onze gesprekken kan hij me soms recht in de ogen zien om me daarna bemoedigend toe te knikken alsof hij me wil aansporen mijn hart te luchten. Van de week heb ik hem eerlijk verteld over de verwijdering tussen Noud en mij, uiteraard zonder daarbij in details te treden, en zijn begripvolle woorden hebben me zeker goed gedaan, maar ik denk er niet aan om hem over Wim te vertellen. Hoewel ik dat eigenlijk wel behoor op te biechten.